

เจ้าของ
ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ดร. วิทย์ วิศุทเวทย์
ศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. สุนทร ณ รางมี
รองศาสตราจารย์ ดร. มารค ตามไท

บรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร. สมภาร พรมทา

กองบรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณา สถาอานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทุม อังกรโรหิต
รองศาสตราจารย์ ดร. ไสร์จักษ์ หงส์สงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชานัญมรงค์ บุญหนุน

ฝ่ายสมาชิก
อรวรรณ สะทาบ
สังเวียน พู่เพ็ญ

สำนักงาน ชั้น ๑๓ อาคารบรมราชกุมารี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
รหัสไปรษณีย์ ๑๐๓๓๐ โทรศัพท์
(๐๒) ๒๑๙๙๖๕๕

การส่งข้อเขียน
กองบรรณาธิการยินดีรับพิจารณาข้อเขียน
ทางวิชาการเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่นบทความ
บทความวิจัย รายงานผลการวิจัย บทวิจารณ์
หนังสือ หรือบทวิจารณ์ข้อเขียนที่เคยตีพิมพ์ใน
วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จากนักวิชาการและ
บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย ผู้สนใจส่งข้อเขียน
กรุณาส่งสำเนาข้อเขียนนั้น ๒ ชุด
พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล (ถ้ามี) ถึงบรรณาธิการ

อัตราค่าสมาชิก
๑ ปี ๓ ฉบับ ๖๐ บาท
๒ ปี ๖ ฉบับ ๑๒๐ บาท
๕ ปี ๑๕ ฉบับ ๓๐๐ บาท
สมัครเป็นสมาชิกติดต่อ ดร. ประทุม อังกรโรหิต
สำนักงานวารสารพุทธศาสน์ศึกษา ชั้น ๑๓
อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐
ณาคัดส่งไปรษณีย์จุฬาลงกรณ์

จำหน่ายปลีก เล่มละ ๒๐ บาท
ที่ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา ตามที่อยู่ข้างบน
พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

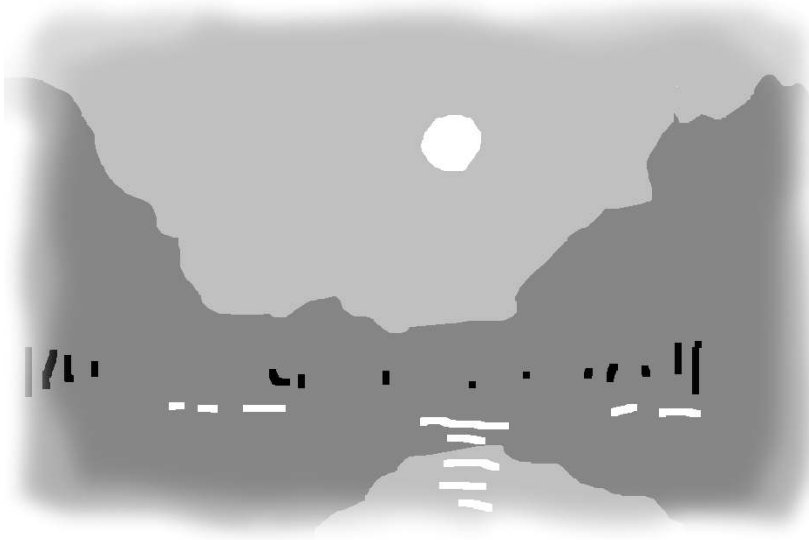
วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารรายสี่เดือนของศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISSN 0858-8325 © ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙

จากบรรณาธิการ

ควรบัญญัติว่าพระพุทธศาสนา คือศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญหรือไม่

ปัญหาว่าเราควรบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่มองได้หลายแง่ ที่ว่ามองได้หลายแง่ผมหมายความว่าเราสามารถตั้งเรื่องอะไรสักอย่างขึ้นก่อน จากนั้นก็พิจารณาปัญหานี้จากเรื่องที่ตั้งขึ้นนั้น ท่านที่เห็นว่าเราควรบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้นท่านเริ่มต้นด้วยการตั้งประเด็นว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นรากฐานของชาติไทยมานานเหลือเกิน ที่ว่าเป็นรากฐานของสังคมไทยหมายความว่าคนไทยแทบจะทั้งประเทศนับถือพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาที่เป็นที่มาของวัฒนธรรมประเพณีศีลปะวรรณคดีและอะไรต่อมิอะไรอีกมากมายเต็มไปหมด เมื่อตั้งต้นด้วยความสำคัญขอพระพุทธศาสนาเช่นนี้ อะไรก็ตามแต่ที่จะเกื้อกูลให้พระพุทธศาสนาแข็งแรงมั่นคงในสังคมไทยย่อมสมควรที่เราจะสร้างขึ้น

รัฐธรรมนูญเมื่อมองจากจุดตั้งต้นที่ว่า นี่ก็มีสถานะเป็นเพียง “เครื่องมือ” อย่างหนึ่งสำหรับการเกื้อหนุนพระพุทธศาสนา หากเราคิดเช่นนี้ ผมคิดว่าการบอกว่าเป็นควรบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในความหมายว่า รัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่จะต้องคำนึงสนับสนุนพระพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้ว

ตามความเห็นของผม ความเห็นข้างต้นนั้นโดยสาระเป็นเรื่องที่มีเหตุผล มีคำอธิบาย แม้ว่าท่านผู้ทรงรศให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติบางท่านจะพูดไม่สู้มีเหตุผล แต่ทั้งหมดเมื่อผมได้ยินได้ฟังก็พยายามเข้าใจว่าเป็นเพราะท่านพูดไม่เก่งหรือพูดไม่เป็น แต่ถ้าตัดเรื่องเปลือกนอกอันเกี่ยวเนื่องกับวิธีการพูดที่ไม่สู้มีเหตุผลนั้นออกแล้วเพ่งไปภายในใจของท่านเหล่านี้ ผมเชื่อว่าท่านคงคิดอย่างที่ผมได้กล่าวข้างต้น ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าท่านที่ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติควรเข้าใจก็คือ อะไรคือสาระของข้อเสนอ ถ้าเข้าใจเช่นนั้นแล้วเราอาจร่วมกันพิจารณาเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้นและเป็นไปอย่างฉันทามิตรกันมากขึ้น

ถามว่า ความเห็นท่านองข้างต้นนั้นมีการถือปฏิบัติจริงในประเทศใดในโลกไหม คำตอบคือเป็นมามากแล้ว ผมอ่านรัฐธรรมนูญของประเทศอิหร่านก็พบว่าตามรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นศาสนา

บริหารรัฐและการจัดการสังคมในทุกรูปแบบเช่นกฎหมายจะต้องอยู่ในกรอบจริยธรรมหรือคำสอนของศาสนาอิสลาม นี่คือตัวอย่างการที่สังคมหนึ่งเอาศาสนาเป็นจุดเริ่มต้นจากนั้นก็เอาสิ่งอื่นเช่นรัฐธรรมนูญมาช่วยเสริมสร้างให้ศาสนาแข็งแกร่ง ผมคิดว่าประเทศมุสลิมอื่นๆโดยทั่วไปนั้นก็คล้ายกับอิหร่าน ผิดกันบ้างก็ตรงน้ำหนักการเขียนรัฐธรรมนูญว่าจะกล่าวถึงศาสนาอย่างซึ่งขงมากน้อยกว่ากันอย่างไรเท่านั้น แต่โดยรวมประเทศมุสลิมเอาศาสนาเป็นจุดตั้งต้น รัฐธรรมนูญเขียนเพื่อเกื้อกูลศาสนา ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศมุสลิม แม้แต่ประเทศมุสลิมที่ค่อนข้างประนีประนอมรวมชอมกับศาสนาอื่นอย่างประเทศมาเลเซียก็ตาม

ท่านที่อยากเห็นการบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติที่ผมรู้จักบางท่านกล่าวกับผมว่า ข้อดีของการบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตามความเห็นของท่านคือพระพุทธศาสนาจะแข็งแรงมั่นคง ซึ่งสังคมไทยก็จะพลอยได้รับอานิสงส์ของการที่พระพุทธศาสนาแข็งแรงมั่นคงนั้นด้วย ในแง่การบัญญัติเช่นนั้นจึงไม่ได้ส่งผลดีเฉพาะต่อพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ต่อสังคมไทยด้วย ผมคิดว่าเหตุผลนี้มีน้ำหนักมากที่สุดทีเดียว ประเทศมุสลิมนั้นศาสนาแข็งแรงมั่นคงอย่างไรเป็นเรื่องที่ทั้งโลก

ประจักษ์ดี และตามความเห็นของผมนั้น การที่โลกของเราไม่ไหลล่นไปตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตกกันทั้งโลกส่วนหนึ่งเราต้องขอบคุณประเทศมุสลิม เพราะโลกมีวัฒนธรรมอิสลาม โลกจึงยังมีการถ่วงดุลกันอยู่ระหว่างวัฒนธรรมกานิยมและบริโภคนิยมของฝรั่งกับวัฒนธรรมที่สวนทางกับที่กล่าวมานี้ อันที่จริงเมื่อกล่าวถึงเรื่องนี้ศาสนาอื่นในอินเดียก็สมควรได้รับความขอบคุณจากเราด้วย เพราะศาสนาที่นี้เป็นพลังทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งไม่น้อยกว่าศาสนาอิสลามในการชะลอการไหลบ่าของวัฒนธรรมฝรั่งที่ผมกล่าวถึงนั้น

หลายเดือนมานี้ ผมมีกิจต้องเขียนงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและต้องค้นข้อมูลในสารานุกรมฝรั่งเกี่ยวกับสถานภาพของพระพุทธศาสนาในประเทศต่างๆ ว่าเป็นอย่างไรบ้าง เชื้อใหม่ครับว่า สารานุกรม Britannica (ฉบับที่ผมใช้คือฉบับที่อยู่ใน

รูป DVDROM ปี ๒๐๐๕ ซึ่งน่าจะฉบับล่าสุด) เขียนเอาไว้ว่า “ศาสนาประจำชาติ (Official Religion) ของไทยนั้นคือพระพุทธศาสนา” แต่เมื่อเขียนถึงประเทศพม่า ลังกา ลาว เขมร จีน ญี่ปุ่น เวียดนาม เกาหลี เป็นต้นซึ่งเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนเรา สารานุกรมฉบับนี้กลับเขียนว่า “ประเทศเหล่านี้ไม่มีศาสนาประจำชาติ”

ผมเข้าใจว่าสารานุกรมฉบับนี้รู้ดีว่าเราไม่เคยบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าพระพุทธศาสนาคือศาสนาประจำชาติ แต่การไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าพระพุทธศาสนา คือศาสนาประจำชาติไทยนั้นไม่ใช่สาระสำคัญ เพราะสารานุกรมฉบับนี้มองเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ว่าเมืองไทยเป็นเมืองที่ไปไหนก็เห็นมีแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้นเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญกว่าตัวหนังสือในรัฐธรรมนูญ ผมเคยเขียนบทความเกี่ยวกับความเป็นศาสนาประจำชาติไว้เมื่อหลายปีก่อนว่าสาระสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ข้อเท็จจริงทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่ากฎหมาย ฝรั่งเศสไม่สนใจดอกว่าเราจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าอย่างไร แต่ที่เขาเห็นด้วยตานั้นพระพุทธศาสนา คือศาสนาประจำชาติไทยโดยแท้ โปรดสังเกตด้วยนะครับว่าพม่าและลังกานั้นฝรั่งเศสไม่เห็นพระพุทธศาสนาในประเทศเหล่านี้จะเป็นศาสนาประจำชาติได้เลย ตรงนี้สำคัญมาก

อะไรทำให้ฝรั่งมองเช่นนั้น ผมเข้าใจว่าเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์กับคณะสงฆ์ไทยอย่างแนบแน่น เราทราบกันดีว่าพระมหากษัตริย์ไทยนั้นทรงเป็นพุทธมามกะมาก่อนที่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติเอาไว้ยาวนานมาก คือทรงเป็นพุทธมามกะมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้วและทรงเป็นมาอย่างนั้นตลอดทุกพระองค์และทุกสมัย การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะนั้นเป็นการคล้อยตามจารีตประเพณีที่เกิดขึ้นจริงและเกิดมายาวนานต่อเนื่อง จึงไม่มีทางที่จะเข้าใจว่าเป็นการบีบบังคับพระมหากษัตริย์อย่างที่นักปรัชญากฎหมายฝรั่งบางคนหรือบางสำนักเข้าใจได้เลย พระพุทธศาสนาในสังคมไทยนั้นผมเชื่อว่าเข้มแข็งมาตลอดเพราะมีสถาบันพระมหากษัตริย์ค้ำจุน ในประเทศที่สถาบันพระมหากษัตริย์อ่อนแอหรือถูกล้มเลิกไป ผลที่ตามมาอย่างหนึ่งก็คือพระพุทธศาสนาในประเทศเหล่านั้นจะอ่อนแอลง ผมเชื่อว่าที่สารานุกรม Britannica ยกให้ประเทศไทยเป็นประเทศพุทธเพียงประเทศเดียวที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้นเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของเรา

คณะสงฆ์ไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่ายังดำเนินชีวิตทางศาสนาใกล้เคียงกับสมัยพุทธกาลมากที่สุด ในบรรดาพระสงฆ์ที่มีอยู่ในโลกเวลานี้ แม้เราจะมีเรื่องไม่ดีไม่งามเกี่ยวกับพระสงฆ์บ้าง แต่โดยภาพรวมนั้นผมมั่นใจว่าที่ผมพูดไว้ข้างต้นนั้นไม่ผิด พระมหายานนั้นท่านปรับวินัยไปมาก ถึงขนาดบางนิกายสามารถแต่งงานมีครอบครัวอย่างชาวบ้านได้ ชีวิตของพระฝ่ายมหายานจึงห่างไกลจากชีวิตพระสงฆ์ดั้งเดิมในสมัยพุทธกาลไปไกลโข ในประเทศเถรวาทด้วยกัน พระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นก็ย่อหย่อนในทางวินัยไปเสียมาก การที่พระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นเปลี่ยนไปจากเดิมมากนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่คณะสงฆ์ของเขาเองไม่มีศูนย์กลางสำหรับคอยควบคุมกันเอง จึงต่างคนต่างอยู่ การไม่มีศูนย์กลางนั้นก็เกี่ยวข้องกับการหายไปหรือการอ่อนอำนาจของสถาบันกษัตริย์ในประเทศเหล่านั้น บ้านเรานั้นมีกฎหมายคณะสงฆ์ซึ่งเป็นกฎหมายของรัฐ และรัฐก็ต้องดำเนินการให้กฎหมายนั้นมีผลบังคับใช้ กฎหมายคณะสงฆ์ทำให้เรามีศูนย์กลางของคณะสงฆ์คือสมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคมคอยดูแลเรื่องพระวินัย เรื่องเช่นนี้ไม่มีในประเทศพุทธอื่นๆ

จากที่พูดมาทั้งหมดนี้ผมเชื่อว่า หากเราตั้งต้นด้วยการเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง เราก็จะเข้าใจว่าท่านที่ประสงค์จะให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าพระพุทธศาสนา คือศาสนาประจำชาติไทยนั้นท่านคิดอย่างไร

จะอย่างไรก็ตาม ถ้าเราเอาเรื่องอื่นเป็นจุดตั้งต้น เราก็อาจจะเข้าใจได้ว่าทำไมจึงมีบางท่านไม่เห็นด้วยกับการที่เราจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นนั้น ขณะเขียนบทความนี้ ผมเพิ่งอ่านบทความที่เขียนโดยท่านอาจารย์คึกฤทธิ์ ปราโมชที่ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ บทความนี้เป็นบทความเก่า ท่านอาจารย์คึกฤทธิ์เขียนไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ มติชนเอามาพิมพ์ใหม่ ท่านอาจารย์คึกฤทธิ์นั้นผมเห็นว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แข็งแกร่งในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างที่เราไม่มีทางสงสัยได้เลย พูดง่ายๆคือท่านเป็นชาวพุทธที่ดี เป็นผู้ที่แสดงตนผ่านการปฏิบัติว่า

รักพระพุทธศาสนาไม่น้อยไปกว่าชาวพุทธอื่นๆเลย กระนั้นท่านก็ไม่เห็นด้วยกับการจะบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ

ทำไมท่านอาจารย์คึกฤทธิ์จึงเห็นเช่นนั้น ในบทความนั้นก่อนข้างชัดเจนว่าท่านตั้งต้นด้วยการเอารัฐธรรมนูญเป็นตัวตั้ง รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกรอบกติกาสูงสุดที่จะบอกเราว่า ในประเทศหนึ่งที่ประกอบด้วยคนต่างความคิด ต่างวัฒนธรรม และต่างศาสนา เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไรจึงจะสงบสุขที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผมคิดว่าสิ่งแรกที่รัฐธรรมนูญไม่สามารถทำได้คือใส่ทุกอย่างที่มีคนเสนอให้ใส่ ที่รัฐธรรมนูญไม่สามารถทำได้เช่นนั้นไม่ใช่เพราะเราไม่กล้า เราไม่มีปัญญา หรืออะไรทั้งสิ้น แต่เพราะเหตุผลมันบังคับ

ที่ว่าเหตุผลบังคับ นั้นผมหมายความว่า เมื่อเรามีคนต่างความคิดอยู่ร่วมกันมากๆที่เป็นธรรมดาที่บางความคิดจะขัดแย้งกัน เช่นบางคนบอกให้ไปทางซ้ายแต่บางคนบอกให้ไปทางขวา ถ้าเราใส่ทุกอย่างเข้าไปในรัฐธรรมนูญก็จะเกิดความขัดแย้งกันเองคือมีทั้งข้อความที่บอกว่าเราควรไปทางซ้ายและขวา โดยปกติผมคิดว่าการเขียนรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นจะต้องชาติใดในโลก เราจะละเว้นที่จะไม่เกี่ยวข้องกับความคิดที่ขัดแย้งกันชนิดทางหนึ่งบอกไปซ้ายทางหนึ่งบอกไปขวา สิ่งที่เราจะใส่เข้าไปอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้นจะมีลักษณะเป็น

ของสากล คือทุกคนไม่ว่าจะต่างความคิดกันอย่างไรก็เห็นพ้องต้องกันว่า “นี่แหละคือสิ่งที่ฉันต้องการ”

ตัวอย่างของสิ่งที่นั่นเป็นสากลที่นั่นก็เช่น สิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียม การยอมรับว่าทุกคนมีความเป็นคนเท่ากันผู้อื่น การมีรัฐบาลที่โปร่งใส มีอำนาจตุลาการและนิติบัญญัติที่เห็นได้ชัดว่าไม่มีทางจะทำอะไรได้ตามอำเภอใจได้เลย นี่คือนิยามของสากลที่ว่าเราจะนับถือศาสนาอะไร ชอบกินอาหารแบบไหน สังเกตพรรคการเมืองใด ซึ่งต่างกันได้ชัดกันได้ จะเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งดีงาม ของอย่างนี้เท่านั้นแหละครับที่จะใส่ลงไปในรัฐธรรมนูญได้

ท่านอาจารย์คึกฤทธิ์นั้นท่านเรียนวิชาปรัชญา เศรษฐศาสตร์ และการเมืองมาจากอังกฤษ คนที่เรียนมาทางนี้จะเข้าใจดีว่าอะไรสามารถใส่ได้ใส่ไม่ได้ในรัฐธรรมนูญ ผมนั้นโดยส่วนตัวค่อนข้างเห็นใจท่านที่ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ เพราะท่านเหล่านี้เนื่องจากมีหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญ ก็เป็นธรรมดาครับที่ท่านจะคิดอะไรก็ตามแต่ก็ต้องเอารัฐธรรมนูญเป็นตัวตั้ง ท่านอาจนับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอะไรก็ตามแต่ แต่เมื่อต้องเขียนรัฐธรรมนูญ ศาสนาที่ท่านนับถืออยู่นั้นก็ต้องเอาออกไปจากความคิดก่อน ผู้พิพากษาที่เป็นพุทธศาสนิกชนเมื่อต้องพิพากษาคดีที่จำเลยเป็นพระท่านก็ต้องพิพากษาอย่างที่จะต้องเอากฎหมายเป็นหลัก จะเอาความเชื่อความศรัทธาหรือความเกรงกลัวในบาปบุญคุณโทษมาเกี่ยวข้องไม่ได้เลย ฉะนั้นนี่คือนั่น

การเสนอความเห็นว่าจะใส่เรื่องนี้เรื่องนั้นเข้าไปในรัฐธรรมนูญนั้นผมคิดว่าทำได้ การจะมีพุทธศาสนิกชนซึ่งนำโดยพระสงฆ์จำนวนมากส่งความเห็นว่าจะควรบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่เมื่อส่งไปแล้วก็ควรเคารพการตัดสินใจของท่านผู้ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญว่าท่านจะเห็นเป็นอย่างไร การกดดันโดยการชุมนุมกันนั้นสำหรับผมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในทาง “พุทธธรรม” และ “นิติธรรม” ไม่ถูกพุทธธรรมเพราะนี่เป็นการแสดงอาการข่มขู่ผู้อื่นให้คล้อยตามเราซึ่งพระพุทธศาสนาปฏิเสธ ไม่ถูกนิติธรรมเพราะเป็นการบีบบังคับผู้อื่นต้องทำในสิ่งที่ระบบเหตุผลของเขายกมาว่าทำไม่ได้

เท่าที่ผมสังเกตนั้น ท่านผู้เรียกร้องให้บัญญัติว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ (ซึ่งหลายท่านก็เป็นผู้ที่ผมรู้จักเป็นส่วนตัว) ผมไม่ได้พบว่าท่านได้คิดเรื่องนี้รอบคอบมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีเทศกาลเขียนรัฐธรรมนูญที่ ท่านก็มักมารวบรวมผู้คนเพื่อเสนอความเห็นของพวกตนที่ ปราบฏกการณ์นี้ผมในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนผู้หนึ่งเห็นว่าไม่เป็นผลดีกับภาพลักษณ์ของชาวพุทธซึ่งสมควรเป็นผู้สงบมีมารยาท และจะเสนออะไรออกไปก็ต่อเมื่อไตร่ตรองดีแล้วว่ามีเหตุผล มีความจำเป็น และที่สำคัญคือไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น

ถามว่าการเสนอให้บัญญัติว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญมีเหตุผลไหม ถ้าคิดอย่างเอารัฐธรรมนูญเป็นตัวตั้งก็บอกได้ว่าไม่มีเหตุผล เพราะข้อเสนอเช่นนี้เป็นข้อเสนอที่ไม่เป็นสากล เพื่อนเราที่เป็นมุสลิมหรือคริสต์ชนก็เสนอต่างไปจากเราได้ คือเสนอให้บัญญัติว่าศาสนาอิสลามหรือศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติ สิ่งที่ไม่ได้ในรัฐธรรมนูญสำหรับผมคือการใช้เสียงข้างมากเพื่อให้ใส่สิ่งที่ไม่เป็นสากลลงใน

รัฐธรรมนูญ เพราะเมื่อใดก็ตามที่ทำเช่นนั้น ก็เท่ากับเราได้วางระเบิดเวลาไว้ในกรอบกติกาสูงสุดของสังคมเรา นี่ไม่นับว่าการกระทำนี้ผิดนิติธรรมตั้งแต่แรกแล้ว

จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องบัญญัติว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ ถ้า “จำเป็น” หมายถึง “ไม่ทำอย่างนี้ก็เป็นอันตรายที่จะได้สิ่งที่เราต้องการ” ก็ตอบได้ว่าไม่จำเป็น เพราะหากสิ่งที่เราต้องการคือความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนา ก็มีทางอื่นอีกมากที่เราจะได้สิ่งนี้มา บางทีการไม่บัญญัติในรัฐธรรมนูญอาจเป็นหนทางที่จะได้สิ่งนี้มาดีกว่าและละมุนละม่อมมากกว่า ผมนั้นเชื่อว่าพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากรัฐมาอย่างดีที่สุดตลอดและน่าจะมากกว่าที่ศาสนาอื่นได้รับเสียด้วยซ้ำ แต่เพราะว่าการสนับสนุนนั้นดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติคือเป็นไปตามกลไกทางวัฒนธรรมและจารีตประเพณี เพื่อนต่างศาสนาเราจึงเข้าใจและไม่รู้สึกน้อยอกน้อยใจอะไร แต่พอเราจะรู้เขาอย่างซึ่งหน้าและอย่างไม่เป็นธรรมชาติเช่นนี้ ผมเกรงว่าเพื่อนต่างศาสนาของเราจะไม่เข้าใจ ถ้าผมเป็นชาวคริสต์ มุสลิม ลิกซ์ หรือฮินดู ผมก็จะไม่เข้าใจเช่นกัน

คำถามสุดท้ายคือ นี่เป็นการกระทบกระทั่งผู้อื่นที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า “อุปมาโต” หรือไม่ ผมคิดว่าใช่ หลักโอวาทปาฏิโมกข์นั้นสอนว่าพระพุทธศาสนาถือหลัก “อุปมาโต” ซึ่งมีความหมาย

ตรงกันข้ามกับคำข้างต้น การกระทบกระทั่งผู้อื่นนั้นมีสองทางหลักๆคือทางกายและทางใจ ในกรณีนี้ผมคิดว่าหากเราเพียงแต่ นำความเห็นของชาวพุทธไปเสนอกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแล้วกล่าวว่า “พวกเราเห็นอย่างนี้นะครับ ผูกท่านพิจารณาด้วย ผิดถูกอย่างไรก็ลองพิจารณาดู” จากนั้นก็ถอยออกมาดูอยู่ข้างนอก ผลออกมาอย่างไรก็เอาตามนั้นเพราะเชื่อว่าท่านที่ร่วมกันพิจารณาท่านคงคิดดีแล้ว และส่วนใหญ่ท่านเหล่านั้นก็เป็นชาวพุทธอย่างเรานี่แหละ ท่านคงไม่ได้รักพระพุทธศานาน้อยกว่าเราหรอก ถ้าเราวางตัวเช่นนี้ น้ำหนักของการที่ข้อเสนอของเราจะเป็นการกระทบกระทั่งผู้อื่นก็คงมีบ้างแต่น้อยมาก

ทำไมผมจึงเห็นว่าแม้แต่ข้อเสนอให้บัญญัติว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยตัวมันเองเป็นการกระทบกระทั่งผู้อื่น ซึ่งหมายความว่าต่อไปอีกว่าต่อไปเสนออย่างไม่ใช้อารมณ์เลยก็ยังเดือดร้อนด้วยการกระทบกระทั่งผู้อื่นอยู่ คำตอบคือ เพราะข้อเสนอนี้เป็นการเอาความคิดความเชื่อส่วนตัวซึ่งไม่มีคุณสมบัติเป็นของสากลไปบีบบังคับให้คนอื่นยอมรับว่านี่คือสิ่งสากล

ขอให้สังเกตนะครับว่า บทบัญญัติที่ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะนั้นสำหรับผมเป็นสิ่งสากล ไม่ต่างจากบทบัญญัติที่พูดถึงสิ่งสากลอื่นๆเช่นสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ที่เป็นสากลเพราะบทบัญญัตินี้ไม่มีลักษณะเป็นการบอกให้ไปทางซ้ายหรือทางขวา สิทธิเสรีภาพหรือความเสมอภาคนั้นไม่มีทางซ้ายหรือขวา เหมือนดวงจันทร์ที่ส่องแสงตอนกลางวัน ดวงจันทร์นั้นส่องไปที่กระหม่อมของยาจกเท่ากับที่ส่องไปยังคฤหาสน์ของมหาเศรษฐี การที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะนั้นก็เหมือนดวงจันทร์อันมีรัศมีนุ่มนวลขึ้นเฝ้าของพระพุทธศาสนา ชาวไทยทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาไหนก็ยอมรับร่วมกันว่าดวงจันทร์เป็นอย่างนี้และดีแล้วที่เป็นอย่างนี้ คือส่องแสงให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ผมไม่คิดว่าพี่น้องไทยที่เป็นคริสต์ มุสลิม ลิกซ์ หรือฮินดู จะอยากให้พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นอย่างอื่นนอกจากพุทธมามกะ เหมือนกับที่อยากให้ดวงจันทร์เปลี่ยนสีจากที่เป็นอยู่ไปเป็นอย่างอื่น เพราะรัศมีของดวงจันทร์ตามที่เป็นอย่างนี้ดีแล้ว ชอบแล้ว แก่คนทุกคนนั่นเอง

เท่าที่กล่าวมานั้นผมคิดว่า เมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบที่สุดแล้ว สำหรับท่านที่อยากให้รัฐธรรมนูญบัญญัติว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้น ผมเข้าใจว่าท่านมีจุดประสงค์หลักอยู่ที่ความมั่นคงสถาพรของพระพุทธศาสนา ข้อความในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเพียงทางผ่านไปหาสิ่งที่จำนงหมายนั้น เมื่อเห็นว่าทางผ่านนี้ไม่ดีเพราะ (๑) ไม่มีเหตุผล (๒) ไม่จำเป็น (๓) กระทบกระทั่งเบียดเบียนผู้อื่น ก็สมควรที่เราจะพิจารณาทบทวน ใจผมนั้นคิดเพื่อเห็นแก่หน้าตาของชาวพุทธซึ่งสมควรเป็นหน้าตาของผู้สงบ มีมารยาท รู้ความแตกต่างระหว่างธรรมกับโลก ไม่คิดจะเอาธรรมไปครอบงำโลกในทุกมิติ คิดดีแล้วจึงเสนอ และเมื่อเสนอแล้วก็ไม่ตามไปกดดันผู้ที่มีหน้าที่รับข้อเสนอของเรา สิ่งที่เราชาวพุทธทั้งหลายพึงกระทำคือ ยุติการเสนอให้บัญญัติรัฐธรรมนูญตามที่ว่านั้น

และหากการยุติคราวนี้เป็นกรยุติอย่างถาวร คือไม่มีเรื่องเช่นนี้อีกเลย นี่จะเป็นสิ่งแสดงพัฒนาการทางปัญญาของชาวพุทธที่สำคัญครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทยเลยก็ด้วย ©